

3. Ανθρώπινοι πόροι και κοινωνικές πολιτικές

ΚΕΠΕ, Οικονομικές Εξελίξεις, τεύχος 44, 2021, σσ. 50-56

3.1. Πρόσφατες εξελίξεις σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας

Ιωάννης Χολέζας

3.1.1. Απασχόληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, ο αριθμός των απασχολούμενων ηλικίας 15-64 ετών το τρίτο τρίμηνο του 2020 (2020γ) μειώθηκε σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 κατά 55,7 χιλιάδες¹ άτομα (1,4%). Περίπου το 68% της μείωσης προήλθε από τη μείωση των απασχολούμενων ανδρών (37,8 χιλιάδες) και το 74% από τη μείωση των απασχολούμενων νέων 15-29 ετών² (40,7 χιλιάδες) (Πίνακας 3.1.1).

Ο αριθμός των απασχολούμενων μεταβλήθηκε ανά μοια ανά εκπαιδευτική ομάδα. Συγκεκριμένα, οι απασχολούμενοι μειώθηκαν στις χαμηλές και μεσαίες εκπαιδευτικές ομάδες και αυξήθηκαν στις υψηλές (Πίνακας 3.1.2). Μεγαλύτερη αύξηση εμφάνισαν οι απασχολούμενοι κάτοχοι μεταπτυχιακού ή/και διδακτορικού τίτλου (14,9%) και ακολούθησαν οι κάτοχοι πτυχίου τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και οι απόφοιτοι πανεπιστημίου. Αντίθετα, τη μεγαλύτερη μείωση εμφάνισαν οι απασχολούμενοι απόφοιτοι δημοτικού ή με λιγότερη εκπαίδευση (15,4%).

Ακόμη μία παράμετρος που φαίνεται να διαφοροποιεί τις εξελίξεις στην απασχόληση είναι η υπηκοότητα (Πίνακας 3.1.2). Το σύνολο των απασχολούμενων αλλοδαπών σημείωσε ισχυρή μείωση τον τελευταίο χρόνο κατά 21,8% (ή 55,4 χιλιάδες θέσεις απασχόλησης). Μεγαλύτερη ήταν η μείωση των αλλοδαπών απασχολούμενων κατά 26,3% και ακολούθησαν οι αλλοδαπές απασχολούμενες κατά 15,4%. Σε αντιδιαστολή,

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.1 Βασικές παράμετροι της αγοράς εργασίας κατά φύλο και ηλικιακή ομάδα, πληθυσμός 15-64 ετών, 2020γ

	Απασχολούμενοι (σε χιλ.)	Ετήσια μεταβολή* (σε χιλ.)	Άνεργοι (σε χιλ.)	Ετήσια μεταβολή* (σε χιλ.)	Ανεργία %
Σύνολο (15-64 ετών)	3.826,7	-55,7	747,1	-21,3	16,3
Άνδρες (15-64 ετών)	2.201,5	-37,8	334,8	-4,1	13,2
Γυναίκες (15-64 ετών)	1.652,2	-18,0	412,4	-17,3	20,2
Νέοι (15-29 ετών)	484,9	-40,7	200,2	8,7	29,2
Ώριμοι (30-64 ετών)	3.341,8	-15,0	546,9	-30,0	14,1

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ.

* Η ετήσια μεταβολή αναφέρεται στην περίοδο 2019γ-2020γ.

1. Οι απώλειες για τα άτομα ηλικίας 15-74 ετών, ηλικιακή ομάδα στην οποία αναφέρεται η ανάλυση κατά εκπαίδευση, υπηκοότητα, περιφέρεια και κλάδο απασχόλησης που ακολουθεί, κατέγραψε απώλειες 45,1 χιλιάδων θέσεων απασχόλησης ή 1,1% μείωση των απασχολούμενων.

2. Μεγαλύτερη ανάλυση αποκαλύπτει ότι μειώθηκαν κατά περίπου 26 χιλιάδες ή κατά 12,2% οι απασχολούμενοι άνδρες ηλικίας 25-29 ετών, που είναι η μεγαλύτερη αναλογικά μείωση μεταξύ των ηλικιακών και φυλετικών ομάδων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.2 Βασικές παράμετροι της αγοράς εργασίας κατά εκπαίδευση και υπηκοότητα, πληθυσμός 15-74 ετών, 2020γ

	Απασχολούμενοι (σε χιλ.)	Ετήσια μεταβολή* (σε χιλ.)	Άνεργοι (σε χιλ.)	Ετήσια μεταβολή* (σε χιλ.)	Ανεργία %
Μεταπτυχιακό ή/και Διδακτορικό	278,4	36,1	31,5	4,2	10,2
Πανεπιστήμιο	780,6	16,3	121,6	14,3	13,5
Ανώτερη Τεχνική Επαγγελματική	842,1	19,8	165,4	-3,1	16,4
Ανώτερη Β'θμια	1.357,2	-36,1	293,9	0,1	17,8
Κατώτερη Β'θμια	332,8	-20,1	71,5	-5,9	17,7
Έως Α'θμια	335,7	-61,1	72,7	-30,0	17,3
Ημεδαποί	3.727,8	10,4	690,7	-14,3	15,6
Άνδρες	2.158,3	7,4	314,0	1,2	12,7
Γυναίκες	1.569,5	3,0	376,7	-15,5	19,6
Αλλοδαποί	199,1	-55,4	65,7	-6,3	24,8
Άνδρες	110,1	-39,3	26,8	-5,4	19,4
Γυναίκες	88,9	-16,2	38,9	-0,9	30,4

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, ΕΛΣΤΑΤ.

* Η ετήσια μεταβολή αναφέρεται στην περίοδο 2019γ-2020γ.

Η πλάγια γραμματοσειρά στη στήλη του ποσοστού ανεργίας υποδεικνύει ποσοστό ανεργίας πάνω από τον εθνικό μέσο όρο, ήτοι 16,2% για τα άτομα ηλικίας 15-74 ετών.

οι απασχολούμενοι ημεδαποί ανεξαρτήτως φύλου εμφάνισαν οριακή αύξηση. Ο αριθμός των απασχολουμένων αυξήθηκε σε έξι από τις δεκατρείς περιφέρειες. Μεγαλύτερη αύξηση εντοπίστηκε στη Δυτική Μακεδονία (2,1%), ενώ οι περισσότερες νέες θέσεις απασχόλησης δημιουργήθηκαν στην Αττική (10,8 χιλιάδες). Σε αντιδιαστολή, τη μεγαλύτερη απώλεια θέσεων απασχόλησης κατέγραψε η Κρήτη (10%) στην οποία χάθηκαν 26,7 χιλιάδες θέσεις απασχόλησης. Ακολούθησαν τα Ιόνια νησιά (7,3%) και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (6,9%).

Οι μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας σε ετήσια βάση για το τρίτο τρίμηνο του 2020 σημειώθηκαν στον κλάδο Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία όπου χάθηκαν 44,9 χιλιάδες θέσεις, αντιπροσωπεύοντας το 10% των θέσεων απασχόλησης του κλάδου. Ενδεχομένως, η μείωση αυτή να οφείλεται εν μέρει στη μεγάλη μείωση των τουριστικών ροών το 2020. Σε κάθε περίπτωση εκεί οφείλεται η μείωση της απασχόλησης στον κλάδο Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης, στον οποίο χάθηκαν 33,2 χιλιάδες θέσεις απασχόλησης ή 7,7% των θέσεων του

κλάδου. Αντίθετα, τόσο ο κλάδος Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας όσο και ο κλάδος Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών συνεισέφεραν 29,6 χιλιάδες και 21,3 χιλιάδες νέες θέσεις απασχόλησης. Συνολικά, οι θέσεις απασχόλησης μειώθηκαν σε 12 από τους 21 κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην αγορά εργασίας, και την απασχόληση ειδικότερα, δεν εξαντλούνται στον αριθμό των απασχολουμένων, αλλά εκτείνονται και στις ώρες απασχόλησης. Οι απουσίες από την εργασία, για παράδειγμα, μειώθηκαν το τρίτο τρίμηνο του έτους σηματοδοτώντας μια επιστροφή στην ομαλότητα, αν και παρέμειναν συχνότερο φαινόμενο σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 (8,6% έναντι 6,9%). Η εργασία από το σπίτι, μια νέα μορφή απασχόλησης για την Ελλάδα, επίσης περιορίστηκε (9,3%) σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους, αλλά παρέμεινε υψηλότερα σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 (5,1%). Τόσο οι συνήθεις ώρες εργασίας ανά εβδομάδα όσο και το ποσοστό αυτών που

αναζητούν εργασία, αλλά δεν είναι διαθέσιμοι να εργαστούν αμέσως, δείχνουν επίσης μια ομαλοποίηση της κατάστασης, αφού προσέγγισαν τα επίπεδα του τρίτου τριμήνου του 2019 (38,4 ώρες ανά εβδομάδα και 0,5%, αντίστοιχα, το 2020). Διαφοροποιήσεις κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας υπάρχουν στο επίπεδο κάθε δείκτη. Αντίθετα, οι μεταβολές του δείκτη κατά κλάδο είναι ανάλογες με εκείνες στο σύνολο της οικονομίας κατά κανόνα. Εξαιρέση, για παράδειγμα, είναι ο κλάδος των χρηματοπιστωτικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ο οποίος συνεχίζει να πρωτοπορεί στην εργασία από το σπίτι με 22,8% και εμφάνισε μικρή αύξηση σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους, όταν στο σύνολο της οικονομίας καταγράφηκε μικρή μείωση.

Παρά την αβεβαιότητα και τις δυσμενείς επιπτώσεις στην απασχόληση, ο δείκτης του μισθολογικού κόστους³ δείχνει αύξηση τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2020 ανεξάρτητα από τον τύπο του δείκτη που χρησιμοποιείται. Για παράδειγμα, χωρίς καμία διόρθωση ο δείκτης δείχνει αύξηση σε ετήσια βάση κατά 1,6% (0,5%), 5,3% (1,5%) και 2,4% (2,2) το πρώτο, δεύτερο και τρίτο τρίμηνο του 2020 (2019) σε σχέση με τα αντίστοιχα τρίμηνα του 2019 (2018). Το ενδιαφέρον είναι ότι η αύξηση είναι ταχύτερη σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Είτε γίνεται διόρθωση για τις εργάσιμες ημέρες είτε για την εποχική επίδραση, ο δείκτης συνεχίζει να αυξάνεται στην πλειονότητα των περιπτώσεων με ρυθμούς υψηλότερους από εκείνους του προηγούμενου έτους. Αυτό δείχνει ότι η αύξηση του μισθολογικού κόστους είναι δύσκολο να αμφισβητηθεί. Ωστόσο, το ύψος του μισθολογικού κόστους συνεχίζει να υπολείπεται σημαντικά σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2008, αντανακλώντας εν μέρει τις μεγάλες μειώσεις στους μισθούς.

Συνοψίζοντας τις δύο πρώτες ενότητες, μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι οι επιπτώσεις της πανδημίας στην αγορά εργασίας είναι ασύμμετρες, πλήττοντας λίγο περισσότερο τους απασχολούμενους άνδρες και αρκετά περισσότερο τους νέους 15-29 ετών, τους απόφοιτους δημοτικού ή με λιγότερη εκπαίδευση, και τους αλλοδαπούς, ειδικά τους άνδρες. Από την άλλη, σε επίπεδο περιφερειών, αυτές που βιώνουν περισσότερο τις συνέπειες της πανδημίας φαίνεται να είναι η Κρήτη, τα Ιόνια νησιά και η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Πιθανόν, εξαιτίας των ασύμμετρων επιπτώσεων στην απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας με αρνητικούς πρωταγωνιστές τη Γεωργία, Δασοκομία και Αλιεία και τις Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης.

3.1.2. Ανεργία

Τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το τρίτο τρίμηνο του 2020 δείχνουν ότι ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε σε ετήσια βάση για τους άνδρες (1,2%) και τις γυναίκες (4%), αλλά αυξήθηκε για τους νέους (4,5%). Ως αποτέλεσμα, το τρίτο τρίμηνο του 2020 το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 15-64 ετών ήταν 16,3%, δηλαδή μειωμένο σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του έτους κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες και σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες. Το ποσοστό ανεργίας στους άνδρες ήταν 13,2%, ωστόσο μία στις πέντε γυναίκες έψαχνε για εργασία χωρίς επιτυχία (Πίνακας 3.1.1). Η κατάσταση συνέχισε να είναι δύσκολη και για τους νέους, καθώς ένας στους τρεις ηλικίας 15-29 ετών αναζητούσε εργασία χωρίς αποτέλεσμα. Σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε οριακά για τους άνδρες (0,1 εκατοστιαίες μονάδες), μειώθηκε για τις γυναίκες (0,5 εκατοστιαίες μονάδες) και αυξήθηκε κατά 2,5 εκατοστιαίες μονάδες για τους νέους 15-29 ετών.

Το ποσοστό ανεργίας διαφοροποιείται ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Ειδικότερα, είναι χαμηλότερο για τους περισσότερο εκπαιδευμένους, ενώ το υψηλότερο καταγράφεται στους απόφοιτους λυκείου (17,8%). Το τρίτο τρίμηνο του 2020 το ποσοστό ανεργίας για τους κατόχους μεταπτυχιακού ή/και διδακτορικού τίτλου εκτιμάται στο 10,2% και για τους απόφοιτους πανεπιστημίου στο 13,5% (Πίνακας 3.1.2). Σε ετήσια βάση, ωστόσο, οι τελευταίοι είδαν τις προοπτικές απασχόλησής τους να χειροτερεύουν περισσότερο από κάθε άλλη εκπαιδευτική ομάδα, καθώς το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες και ο αριθμός των ανέργων κατά 14,3 χιλιάδες άτομα, παρά τα μέτρα προστασίας της απασχόλησης. Σε αντιδιαστολή, σημαντική μείωση της ανεργίας εμφάνισαν οι απόφοιτοι δημοτικού ή με λιγότερη εκπαίδευση (3,2 εκατοστιαίες μονάδες ή 30 χιλιάδες λιγότεροι άνεργοι).

Το ποσοστό ανεργίας επίσης διαφοροποιείται ανάλογα με την υπηκοότητα. Πιο συγκεκριμένα, σε ετήσια βάση αυξήθηκε για τους αλλοδαπούς και διαμορφώθηκε σε 24,8% δηλαδή υψηλότερο κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2019 (Πίνακας 3.1.2). Σε αντιδιαστολή, το ποσοστό ανεργίας για τους ημεδαπούς μειώθηκε κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες φτάνοντας το 15,6%. Ανάλογη είναι η εικόνα και κατά φύλο, ενώ οι αλλοδαπές αντιμε-

3. Βλέπε τα Δελτία Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ με τίτλο *Δείκτης Μισθολογικού Κόστους: Γ' τρίμηνο 2020* της 11ης Δεκεμβρίου 2020, *Δείκτης Μισθολογικού Κόστους: Β' τρίμηνο 2020* της 11ης Σεπτεμβρίου 2020 και *Δείκτης Μισθολογικού Κόστους: Α' τρίμηνο 2020* της 23ης Ιουνίου 2020.

τωπίζουν δυσμενέστερες προοπτικές απασχόλησης συγκριτικά με τις ημεδαπές σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι οι άνδρες.

Τέλος, η ανεργία διαφέρει μεταξύ των περιφερειών. Έτσι, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε ετήσια βάση σε πέντε από τις δεκατρείς διοικητικές περιφέρειες της χώρας μεταξύ των οποίων και η Αττική, η οποία παρουσίασε την τρίτη μεγαλύτερη αποκλιμάκωση κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες φτάνοντας το 14,1%. Σε αντιδιαστολή, η Ήπειρος εμφάνισε τη μεγαλύτερη αύξηση κατά 3,9 εκατοστιαίες μονάδες και έγινε η περιφέρεια με το τρίτο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (20%) το τρίτο τρίμηνο του 2020, μετά από τη Δυτική Ελλάδα (22,2%) και τη Δυτική Μακεδονία (20,7%).

3.1.3. Μισθωτή απασχόληση

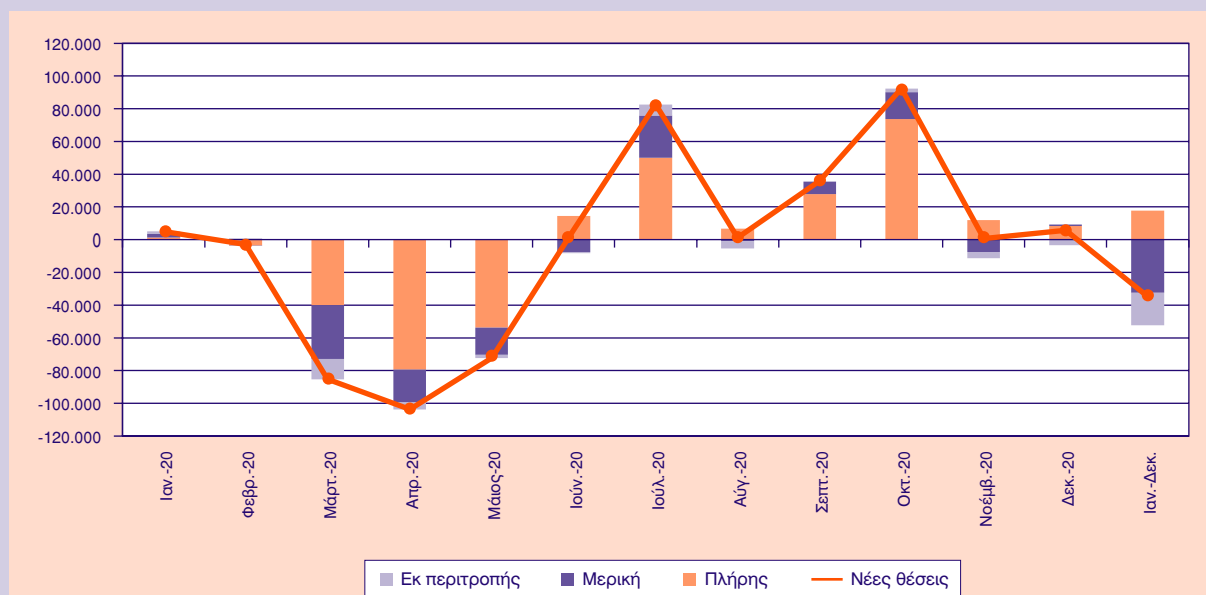
Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύονται στις εκθέσεις του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, η εικόνα της μισθωτής απασχόλησης το 2020 ήταν χειρότερη από εκείνη το 2019. Τα μέτρα συγκράτησης της απασχόλησης από το πλήγμα που δέχθηκε η οικονομία λόγω της πανδημίας συγκράτησαν μεν

τις απολύσεις, αλλά δεν κατάφεραν να ωθήσουν την αγορά εργασίας σε υψηλότερο επίπεδο. Έτσι, το 2020 δημιουργήθηκαν συνολικά 93.003 νέες θέσεις μισθωτής απασχόλησης, δηλαδή 34.641 λιγότερες σε σύγκριση με το 2019. Κοιτάζοντας προς τα πίσω, η επίδοση της αγοράς εργασίας το 2020 είναι η χειρότερη από το 2013, οπότε το ισοζύγιο ήταν αρνητικό⁴.

Είναι ενδιαφέρον ότι η μείωση δεν ήταν όμοια μεταξύ των διαφορετικών τύπων συμβάσεων εργασίας, παρά το γεγονός ότι η κατάταξη δεν άλλαξε (Διάγραμμα 3.1.1). Με άλλα λόγια, η πλειονότητα των νέων θέσεων εργασίας ήταν και το 2020 πλήρους απασχόλησης (78,3%) και ακολούθησαν οι θέσεις μερικής απασχόλησης (21,6%). Ωστόσο, το σχετικό μέγεθος άλλαξε ριζικά. Αυτό που καταγράφεται είναι κατακόρυφη μείωση των νέων θέσεων εκ περιτροπής απασχόλησης που έφτασε το 99,6%. Επίσης ισχυρή μείωση σημείωσαν οι νέες θέσεις μερικής απασχόλησης κατά 61,8%. Σε αντιδιαστολή, οι νέες θέσεις πλήρους απασχόλησης αυξήθηκαν κατά 32% φτάνοντας τις 72.853. Επομένως, μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι η πλήρης απασχόληση ενισχύθηκε έναντι των άλλων μορφών εργασίας στη διάρκεια της πανδημίας. Όμως, αυτό προκλήθηκε πρωτίστως από την κατάρρευση των

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1.1

Ετήσια μεταβολή προσλήψεων και νέων θέσεων μισθωτής απασχόλησης κατά μήνα και είδος σύμβασης (2019-2020)

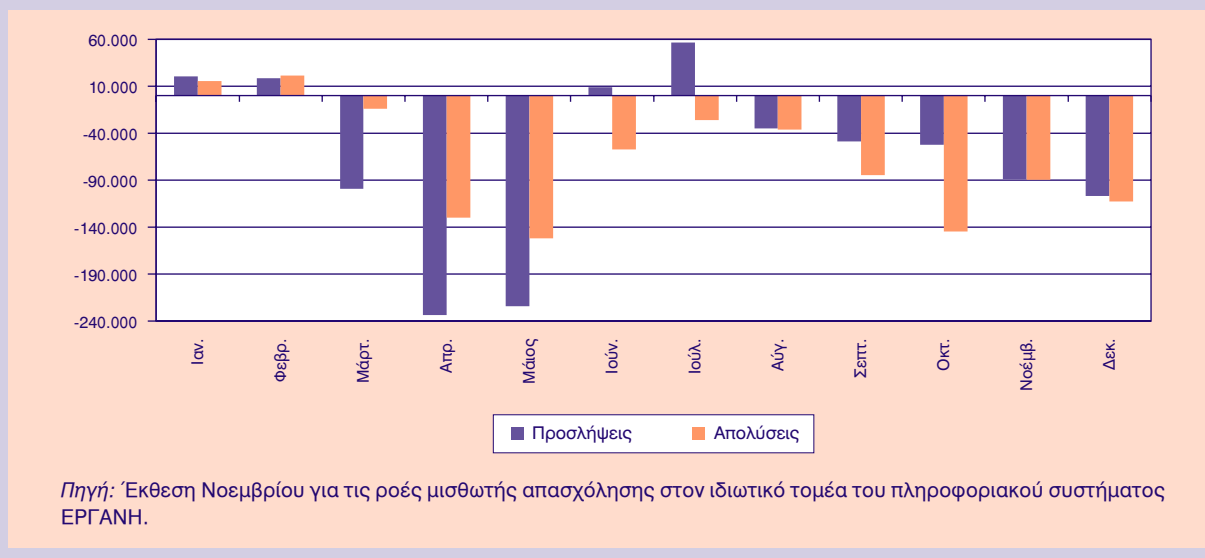


Πηγή: Μηχανισμός Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, ΕΙΕΑΔ <<https://lmd.eiead.gr/Ροές-Μισθωτής-Απασχόλησης/>>.

4. Βλέπε Πίνακα ΙΙ στην έκθεση Νοεμβρίου του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ, Ροές Μισθωτής Απασχόλησης στον Ιδιωτικό Τομέα σε Περιβάλλον Κορωνοϊού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1.2

Ετήσια μεταβολή προσλήψεων και απολύσεων μισθωτών στον ιδιωτικό τομέα κατά μήνα (2019-2020)



προσλήψεων ευέλικτων μορφών απασχόλησης, λόγω του πλήγματος που δέχθηκαν κλάδοι που προτιμούν αυτό το είδος των συμβάσεων εργασίας, όπως ο τουρισμός.

Αυτό συνάδει με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το τρίτο τρίμηνο του 2020 που δείχνουν μείωση των μερικώς απασχολούμενων κατά 11% σε ετήσια βάση (αν και τα στοιχεία δεν αναφέρονται μόνο στη μισθωτή εργασία) και μείωση του μεριδίου των μερικώς απασχολούμενων κατά μία εκατοστιαία μονάδα. Η μείωση των μερικώς απασχολούμενων είναι η μεγαλύτερη των τελευταίων χρόνων και πιθανότατα οφείλεται στη μείωση της απασχόλησης στους κλάδους που χρησιμοποιούν αυτό το είδος της απασχόλησης, όπως είναι ο τουρισμός.

Οι εξελίξεις στη μισθωτή απασχόληση οδηγήθηκαν από τις επιμέρους συνιστώσες τους (Διάγραμμα 3.1.2). Ειδικότερα, υπήρξε μια μεγάλη υστέρηση των προσλήψεων το 2020 έναντι του 2019, πιθανότατα ως αντίδραση στις δυσμενείς προοπτικές της οικονομίας και την αβεβαιότητα για την πορεία της ζήτησης, τους μήνες Μάρτιο, Απρίλιο και Μάιο. Επίσης συγκριτικά λιγότερες ήταν οι προσλήψεις από τον Αύγουστο του 2020 και έπειτα. Ολόκληρο το έτος η υστέρηση άγγιξε το 28%. Αντίστοιχα, μειώθηκαν και οι απολύσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν το σύνολο οικειοθελών αποχωρήσεων, λήξεων συμβάσεων και απολύσεων, λόγω των μέτρων προστασίας της απα-

σχόλησης που ελήφθησαν από την κυβέρνηση. Αν και η διαφορά δεν έφτασε το επίπεδο των προσλήψεων, πολύ λιγότερες απολύσεις σημειώθηκαν τους μήνες Απρίλιο και Μάιο. Μεγαλύτερη από τη μείωση των προσλήψεων ήταν η μείωση των απολύσεων τους μήνες Σεπτέμβριο και Οκτώβριο, ενώ τους δύο τελευταίους μήνες του έτους η μείωση προσλήψεων και απολύσεων σε σύγκριση με το 2019 κινήθηκε περίπου στα ίδια επίπεδα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ότι στην πρώτη έξαρση της πανδημίας την άνοιξη η αγορά εργασίας επέδειξε συγκριτικά μεγαλύτερη υστέρηση των προσλήψεων. Αντίθετα, στη δεύτερη έξαρση, η αγορά φαίνεται να επέδειξε συγκριτικά μεγαλύτερη μείωση των απολύσεων, έστω και οριακή τους δύο τελευταίους μήνες του έτους, ίσως επειδή οι εποχικές προσλήψεις δεν έγιναν ή, ίσως, επειδή η ενίσχυση των μέτρων προστασίας το φθινόπωρο εύλογα αποθάρρυνε τις απολύσεις.

3.1.4. Επιπτώσεις της COVID-19 στο εισόδημα από εργασία

Οι επιπτώσεις των περιοριστικών μέτρων εξαιτίας της πανδημίας είναι εμφανείς στο εισόδημα από εργασία που προέρχεται από οποιαδήποτε μορφή απασχόλησης. Η Eurostat εκτίμησε μέσω προσομοιώσεων⁵ τη μείωση του διάμεσου εισοδήματος από εργασία για

5. Η διαδικασία είναι γνωστή ως nowcasting και συνίσταται στη χρήση υποδειγμάτων για την εκτίμηση των επιπτώσεων από τις μεταβολές επιλεγμένων οικονομικών μεγεθών σε επίσης επιλεγμένες οικονομικές μεταβλητές.

όλες τις χώρες-μέλη της ΕΕ27 το πρώτο εξάμηνο του 2020 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019⁶. Η μείωση αυτή οφείλεται σε τρεις διαφορετικές αιτίες. Η πρώτη αιτία είναι η απώλεια της θέσεως εργασίας είτε λόγω απόλυσης είτε λόγω μη ανανέωσης της σύμβασης εργασίας, εξαιτίας της μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας. Η δεύτερη αιτία είναι η προσωρινή απώλεια της θέσεως εργασίας. Με άλλα λόγια, οι εργαζόμενοι δεν χάνουν τη θέση εργασίας τους, αλλά είναι σε αναστολή. Η τρίτη αιτία μείωσης του εισοδήματος από εργασία είναι η μείωση των ωρών απασχόλησης, η οποία συνεπάγεται μείωση των συνολικών αποδοχών. Δεδομένου ότι πρόκειται για μια πρώτη εκτίμηση χρησιμοποιώντας μια σχετικά νέα μεθοδολογία, τα ευρήματα καλό θα είναι να ερμηνευτούν με επιφύλαξη.

Η μείωση του διάμεσου εισοδήματος από εργασία στην Ελλάδα εκτιμάται κοντά στο 7,7% σε ετήσια βάση (2019-2020) ως το δεύτερο τρίμηνο του 2020 και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ27⁷. Ο μέσος όρος της ΕΕ27 υπολογίζεται σε 4,8%. Οι μικρότερες μειώσεις εντοπίζονται στην Ουγγαρία, τη Δανία και τη Λετονία και κυμαίνονται μεταξύ 1% και 2%, ενώ μόνο η Κροατία βιώνει μείωση του διάμεσου εισοδήματος μεγαλύτερη από την Ελλάδα, λίγο πάνω από 10%. Το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης αποδίδεται στην απουσία από την εργασία, δηλαδή σε αναστολή, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην ΕΕ27, ενώ η ανεργία έχει τη μικρότερη επίπτωση, πιθανότατα εξαιτίας των μέτρων προστασίας της απασχόλησης και της επέκτασης της χρονικής διάρκειας των επιδομάτων ανεργίας. Στην Κροατία η συνεισφορά των μειωμένων ωρών απασχόλησης είναι ασυνήθιστα μεγάλη και φαίνεται να ευθύνεται για τη μεγάλη μείωση του εισοδήματος. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο κλάδος της εστίασης και των καταλυμάτων έχει τις μεγαλύτερες επιπτώσεις από την αναστολή των εργασιών. Δεδομένης της σημασίας του κλάδου στην Ελλάδα και της εξάρτησης της χώρας μας από τον τουρισμό, αναμένεται αντίστοιχη εικόνα και στη χώρα μας.

Η απώλεια εισοδήματος από εργασία είναι μεγαλύτερη για τα άτομα που απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, τα οποία είναι συχνότερα νέοι και γυναίκες, πιθανόν διότι οι κλάδοι που επλήγησαν περισσότερο από τα περιοριστικά μέτρα κάνουν εκτεταμένη χρήση της προσωρινής απασχόλησης. Έτσι,

ενώ η απώλεια εισοδήματος μεταξύ των ανδρών εργαζομένων στην Ελλάδα είναι κάτω του 6%, για τις γυναίκες είναι πάνω από 8%. Δεν ισχύει ωστόσο το ίδιο για όλες τις χώρες της ΕΕ27. Παραδείγματος χάριν, στο Βέλγιο, την Κροατία, τη Γαλλία και κάποιες άλλες χώρες η μείωση του εισοδήματος από εργασία είναι μεγαλύτερη για τους άνδρες. Ενδεχομένως, οι διαφοροποιήσεις αυτές σχετίζονται με τους κλάδους που επλήγησαν περισσότερο από την πανδημία και τη φυλετική σύνθεση του ανθρώπινου δυναμικού τους. Εκεί που δεν καταγράφεται διαφοροποίηση είναι στην περίπτωση των νέων, οι οποίοι αντιμετωπίζουν πολύ μεγαλύτερη μείωση των εισοδημάτων τους από εργασία λόγω της απώλειας της θέσης τους σε σύγκριση με τους εργαζόμενους ηλικίας 25-64 ετών. Είναι άξιο λόγου ότι στην Ελλάδα η μείωση του εισοδήματος των νέων λόγω απόλυσης είναι πολύ μικρότερη συγκριτικά με τις περισσότερες χώρες, καθώς η χώρα καταλαμβάνει την τέταρτη θέση πίσω από την Αυστρία, τη Γερμανία και την Ολλανδία. Δεδομένων των μέτρων προστασίας της απασχόλησης που ελήφθησαν, ενδεχομένως η μείωση του εισοδήματος των νέων στην Ελλάδα να προήλθε από τις λήξεις συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης που δεν ανανεώθηκαν ή τη μη σύναψη εποχικών συμβάσεων εργασίας λόγω της μείωσης της ζήτησης, π.χ. για τουριστικές υπηρεσίες.

Καλύτερης προστασίας του εισοδήματός τους θα μπορούσαν να τύχουν αυτοί που βρίσκονται στο κάτω άκρο της κατανομής του εισοδήματος από εργασία, καθώς, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι εκτιμώμενες εισοδηματικές απώλειες ήταν μεγαλύτερες για αυτούς που αμείβονται με χαμηλότερες αποδοχές. Η απώλεια εισοδήματος από εργασία για τους χαμηλόμισθους είναι η δεύτερη μεγαλύτερη στην Ελλάδα ξεπερνώντας οριακά το 12%, όταν σε ευρωπαϊκό επίπεδο η μείωση του εισοδήματος των χαμηλόμισθων δεν ξεπερνά το 8%. Οι άλλες δύο ομάδες, των μεσαίων και υψηλών εισοδημάτων από εργασία, αντιμετωπίζουν ετήσιες απώλειες κοντά στο 7%. Η Ελλάδα διαφέρει στο σημείο αυτό από πολλές άλλες χώρες-μέλη, στις οποίες συχνά καταγράφεται διαφορά στις εισοδηματικές απώλειες μεταξύ αυτών των δύο ομάδων. Για παράδειγμα, στην Ιταλία (Ισπανία) η απώλεια του εισοδήματος από εργασία για τα μεσαία εισοδήματα έφτασε το 7% (6%), ενώ για την ομάδα των υψηλών εισοδημάτων είναι κάτω του 4% (2%). Αυτό σημαίνει ότι ένα διαφορετικό μείγμα πο-

6. Βλέπε <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_COVID-19_on_employment_income_-_advanced_estimates&stable=1#A_sharp_decrease_in_the_median_employment_income>.

7. Οι πληροφορίες ανανεώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα δεδομένα αυτά συλλέχθηκαν στις 5 Ιανουαρίου 2020 και ενδέχεται να αλλάξουν μέχρι την έκδοση του παρόντος.

λιτικής ενδεχομένως να μπορούσε να προστατέψει καλύτερα τα εισοδήματα από εργασία των χαμηλόμισθων τόσο στην Ελλάδα, όσο και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Είναι πιθανόν οι διαφορετικές επιπτώσεις να οφείλονται τόσο στον κλάδο απασχόλησης, όσο και στο είδος των συμβάσεων εργασίας, καθώς τα στοιχεία δείχνουν ότι οι επιπτώσεις στο εισόδημα από την απώλεια της θέσης εργασίας, άρα τη μετάβαση στην ανεργία, είναι σημαντικά εντονότερες στην περίπτωση των χαμηλόμισθων. Είναι ενδεικτικό ότι περίπου το 70% αυτών που έχασαν τη δουλειά τους στην Ελλάδα ανήκει στην ομάδα των χαμηλόμισθων.

Τα μέτρα που ελήφθησαν για να αναπληρώσουν τις εισοδηματικές απώλειες φαίνεται ότι συνέβαλλαν αποτελεσματικά στην ανακούφιση των πληγέντων. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται μόνο η αναπλήρωση και όχι τα υπόλοιπα, όπως η επιστρεπτέα προκαταβολή, η μείωση ενοικίων, κ.ά., οπότε μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι το εκτιμώμενο αποτέλεσμα είναι το ελάχιστο. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι παρεμβάσεις είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της μείωσης του εισοδήματος από εργασία λόγω της COVID-19 περίπου στο μισό, από περίπου 4% σε περίπου 2%. Στην Ελλάδα

η απώλεια του εισοδήματος από εργασία μειώθηκε από περίπου 7% σε οριακά πάνω από 4% εξαιτίας των παρεμβάσεων στήριξης της απασχόλησης. Ωστόσο, αντίθετα με τις συνολικές απώλειες, τα μέτρα στήριξης φαίνεται ότι ωφέλησαν περισσότερο αυτούς που αμείβονταν με χαμηλές αποδοχές (πάνω από 8% μείωση της εισοδηματικής απώλειας) και λιγότερο αυτούς που αμείβονταν με υψηλές αποδοχές (περίπου 1% μείωση της εισοδηματικής απώλειας), παρουσιάζοντας αντιστρόφως ανάλογη επίδραση προς το ύψος του εισοδήματος από εργασία.

Κλείνοντας, καθώς η οικονομική δραστηριότητα πιθανότατα θα εξομαλυνθεί με την υποχώρηση της πανδημίας τους επόμενους μήνες, το επόμενο μεγάλο στοίχημα για την αγορά εργασίας είναι η ομαλή και σταδιακή αποκλιμάκωση των μέτρων στήριξης των επιχειρήσεων και της απασχόλησης. Αυτή θα πρέπει να γίνει με τον κατάλληλο ρυθμό ανάλογα με την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας. Μόνο έτσι θα αποφευχθεί το κλείσιμο επιχειρήσεων και η αύξηση της ανεργίας που αυτό θα προκαλέσει, αν τα μέτρα στήριξης αποκλιμακωθούν πολύ νωρίς.